

Neeme Järvi:

õnnelikud inimesed ei vaata kella

RIINA LUIK
kultuuriajakirjanik

- Mina arvan, et möll peaks kogu aeg käima!
- Mis on muusika? Muusika on elu, elu, mis meid kõikjal ümbritseb.
- Dirigendiks ei ole võimalik saada üleöö.

Kui maestro Neeme Järvi Pärnu kontserdimaja hubases *lounge*'is pärast fotosessiooni istet võtab ja ma talle kooigi kõrvale kohvi kalkan, küsin igaks juhaks üle, palju meil aega on. Maestro laksatab Josef Straus- si valsi «Dynamiden» partituuri lauale ja ütleb lõbusalt: «Nii palju kui vaja, õnnelik inimene ei vaata kella!»

See lause, mis vestluse algul isegi järele mõeldes aga Järvi kohta väga palju. Ei ole kahtlustki, et see privileeg käib tema enda kohta: ta ise ongi see õnnelik inimene, õnneliku elu- ja muusiku saatusega. Tema nakatav elujana ja energia pole grammigi lahtunud, vaid pulbitseb vulkaanina edasi.

Järvi vaatab endiselt elus homsesse, mitte möödaniiku – ta peab keerlele tuhat mõtet ja plaani. Mida kõike veel tahaks teha! Siit tuleb teine paralleel – 85 on pelgalt number, selle üle polegi põhjust väga mõtiskleda. Järvil on nii inimlik kui ka loominguline vabadus sellest numbrist lihtsalt mööda vaadata.

Neeme Järvi tähistas 7. juunil 85. sünnipäeva ning juhatus sel puhul Estonia kontserdisaalis kahel järjestikusel õhtul ise dirigendipuldist vägesid. Ülevoolavatest emotsioonidest ja sädeleva energiaga laetud kontserdid polnud aga mitte juubeliürituste lõppakord, vaid sissejuhatus tõusvas tempos kulgevale tõisele muusikasuvele. Selle muusikalise möllu kulminatsiooniks kujunes XII Pärnu muusikafestival, kus maestro oma musitseerimisega taas publikut sütitas, ning rahvusvaheline dirigentide suvekursus, millesse ta tema iseloomule omase kirglikkusega sukeldus.

Maestro, 85 eluaastat on igati soliidne iga, nüüd võiks ju küll südamerahuga tehtule joone alla tõmmata ja öelda, et üks ole juba tehtud ka. Aga teie puhul pole see vist mõeldav? Kas te oskate ette näha, et juubelipeost kujuneb kaks kuud järjepanu kestev «muusikaline möll»?

(Naerab.) Mina arvan, et möll peaks kogu aeg käima! Sa pead olema selline inimene, et kogu aeg käib sinu ümber möll ning sa ei muutu igavaks ei enda-

le ega teistele. Me ei peaks elama kogu aeg nagu «peost suhu», alalhoidlikult ja ettevaatlikult: armastan küll muusikat, aga teistele sellest suurt ei räägi ja välja ka ei näita. Kartes, et sinust ei saada aru või äkki kritiseeritakse, ja ehk on siis parem üldse mitte rääkida. Aga on vaja rääkida, kajastada ja mõtteid jagada! Kuid väga vähe on siiski neid, kellega sa saad oma mõtteid jagada, kes sind tõesti mõistavad ka inimesena ja saavad aru, mida sa tegelikult öelda tahad.

Klassikaline muusika on ju tegelikult väga kitsas valdkond ja kui vähe on näiteks inimesi tänaval, trammis või lennukis, kellega ma saan rääkida muusikast, elust, veel vähem Brahmsist või Beethovenist... Kuid hoolimata sellest, et paljud inimesed ei olegi huvitatud muusikast või sellest rääkimisest, et nad pole kunagi kontserdil käinud, on meie – muusikute – ülesanne ikkagi muusikat tutvustada nii palju kui vähegi võimalik.

Mis on muusika? Muusika on elu, elu mis meid kõikjal ümbritseb. Kui saan oma muusikutest lastega kokku, siis ega

me ei tegele Brahmsi sümfooniatega lahkamisega – meil on nii palju huvitavaid teemasid! Räägime kõigest, nii elust kui muusikast, (festivali) organisatoorsetest küsimustest, arutleme muusikalise missiooni ja ka poliitikaga seotud teemasid. Me arutleme selle üle, miks me midagi teeme, mida me saame Eesti heaks teha. Me viskame nalja ja kõik saavad asjadest ühtmoodi aru.

Teil on seljataga muljet avaldav ja pikk rahvusvaheline muusikukarjäär, mille kujunemisel oli määrav roll teie perekonna lahkumisel Nõukogude Liidust 1980. aastal. Eelkõige oli see ajendatud soovist suurema loomingulise vabaduse järele. Kas tegelikult osutus selliseks, nagu te seda endale ette kujutasid?

Jah! Mul oli täielik loominguline vabadus – tee, mida tahad! Kuid orkestri määndžeriga tuli osata hästi läbi saada. Võis juhtuda, et ta ei teadnud muusikast midagi, ja siis tuli talle selgeks teha, et paremat asja kui see, mis mul plaanis on, polegi olemas! (Naerab.) Es-malt tuli oma idee määndžerile maha müüa. Nii said teoks näiteks kõik Tubina ja Pärvi ettekanded.

Kui ma USAs Detroiti Sümfoonia-orkestri muusikadirektorina alustasin (1990), olid saalid täitsa tühjad. Eelmine, sakslasest dirigent, oli mänginud ainult Brucknerit. Tuli midagi välja mõelda! Muutsin repertuaari ja hakkasin mängima igasuguseid toredaid lisapalasisid ning kui esimesel aastal tegime kolm kontserti nädalas, siis järgmisel juba neli! Piletimüük oli väga tähtis, sest selle raha sai orkester omale.

Nii mõnedki tulid kontserdile mitte niivõrd Brahmsi või Šostakoviči,

kuivõrd üllatuste ja lisapalade pärast. (Maestro kannab elavalt ette meloodiajupi teosest, mis rahva saalis alati pöördesse ajas.). Selle asja nimi on psühholoogiline lähenemine! (Naerab.)

Mul läks hästi seepärast, et mind juba tunti USAs, sest olin seal korduvalt juhatanud Vene orkestreid ja minu määndžeriks oli Columbia Artists Management. Kui ma USAsse siirdusin, tuli mulle lennujaama vastu kaks agentuuri: IMG Artists ja Columbia. Mstislav Rostropovitš (Rostropovitš emigreerus perega USAsse 1974. aastal – R. L.) soovitas valida Columbia. Kontserttegevus läks kohe käima, kohe tulid ülesastumised New Yorgis, Philadelphias ja Bostonis.

Toona valitses suur hirm, et eriti välismaal juba tunnustust kogunud artistid n-ö jooksevad üle, neil hoiti valvsalt silma peal.

Minul seda kavatsust ei olnud. Aga mul avanesid võimalused tänu sellele, et minu loomingulised kontaktid olid juba tol ajal üsna laialdased. Iisrael aitas meid väga palju, ja sõbrad-kolleegid, kes olid juba enne ära läinud. Meil oli häid sõpru ja toetajaid.

See oli hullumeelne ja kohati ka arusaamatu samm – kõik oli teil ju siin justkui olemas.

Jah, aga Pärvi «Credot» ei lastud mängida! Öeldi, et on

religioosne muusika. Niisugustes tingimustes ei saanud ju töötada, kus kultuurivaldkonda juhtisid Moskva ees pugelalikulid ametnikud. Lõpuks lahkusid meie pered nädalaste vahedega ikkagi.

Kui valus oli teile teadmine, et teie muusikaline pärand muutus praktiliselt üleöö olematuks: teie salvestused korjati müügilt, peideti arhiividesse, koguni hävitati – teid polnud justkui olemas olnudki.

Ma ei tundnud seda kuidagi, sest olin sellest kõigest eemal ja elu läks Ameerikas kiiresti käima. Aga millest mul kahju oli, oli see, et laulupeo kavast rebiti koos minuga välja ka Gustav Ernesaksa pilt, sest meie pildid olid sama lehekülje eri pooltel (1980. aastal toimus XIX üldlaulupidu – R. L.).

Energilisus ja kiire tempo on teile loomumane nii elus kui laval ning olete tunnistanud, et muudmoodi te elada ei osakski. Suisa legendiks on saanud lu-gu, mil te juhatasite otseülekanne ajal Haagis kontserti ja see lõppes enne kavandatud eetria ja lõppu. Laval olate ei maksta, kuid kas autoroolis ole teie kiiruse ületamise eest trahvi saanud?

(Naerab.) Ei ole! Isegi selle Ameerikast toodud autoga (Mercury Cougar) mitte. Ma pole tegelikult uljaspea. Kuid miilits pidas mind sageli kinni hoopis teisel eesmärgil – et ma autot kapoti avaksin ja nad saaksid selle «imepilli» lähe-

Perelegend räägib, et kolm hispaanlast pääses laevahukust ja mehed armusid eesti linalakkadesse, kellest üks Neeme Järvi emapoolne sugulane, sealt pärinevat Järvi temperament.